

Ein cyf/Our ref: JJ/PO/306/2023

Llŷr Gruffydd AS
Cadeirydd
Y Pwyllgor Newid Hinsawdd, yr Amgylchedd a Seilwaith
Senedd Cymru
Bae Caerdydd
Caerdydd
CF99 1SN

15 Medi 2023

Annwyl Llŷr

Diolch am eich llythyr dyddiedig 24 Gorffennaf yn gofyn am eglurhad ar sawl mater yn ymwneud â'r sefyllfa barhaus ar safle brig Ffos-y-frân.

- O ystyried y potensial am sawl mis arall o gloddio am lo ar y safle, pa fesurau y mae Llywodraeth Cymru yn eu hystyried i liniaru effaith amgylcheddol yr echdynnu parhaus?*

Mae camau cyfreithiol parhaus gan y Rhwydwaith Gweithredu Glo yn golygu fy mod yn gyfyngedig yn yr hyn y gallaf ei ddweud am yr achos. Er mwyn cyfrannu at ystyriaeth Gweinidogion Cymru ynghylch camau gorfodi, ysgrifennais at Gyngor Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful i ofyn am fanylion llawn yr wybodaeth a ystyriwyd gan y Cyngor o ran ei ddull o orfodi ar y safle. Mae ymateb y Cyngor yn cael ei ystyried.

- Rydym yn deall y bydd y gwaith o adfer y tir yn costio, yn ôl yr amcangyfrif, rhwng £75 miliwn a £125 miliwn. Yn ôl y sôn, dim ond £15 miliwn y mae'r cwmni mwyngloddio wedi'i neilltuo ar gyfer y gwaith hwn. A allwch chi gadarnhau mai dyma'ch dealltwriaeth chi o'r sefyllfa? A allwch chi gadarnhau pa gamau y gallwch eu cymryd i sicrhau bod y cwmni mwyngloddio'n talu'r costau adfer yn llawn?*

Mae'r caniatâd cynllunio a roddwyd i adennill y safle yn gofyn am adfer y safle yn unol â chynllun y cytunodd y Cyngor arno. Cymeradwyodd y Cyngor strategaeth ar gyfer adfer y tir yn raddol a'i reoli ar 4 Tachwedd 2005. Bwriad y blaendal o £15 miliwn yw ariannu rhywfaint o waith adfer os na fydd gweithredwr y safle yn cydymffurfio â'r amodau adfer. Yn y cyfamser, mater i'r meddianwyr a'r tiffeddianwyr ar y safle yw cwblhau'r gwaith adfer.

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Gohebiaeth.Julie.James@llyw.cymru
Correspondence.Julie.James@gov.Wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Pe bai'r cwmni'n rhoi'r gorau i fasnachu a bod y safle'n cael ei adael o ganlyniad i hynny, cyfrifoldeb y Cyngor fyddai sicrhau bod y safle'n ddiogel a chwblhau'r gwaith adfer yn y tymor hwy. Mae trafodaethau amlasiantaethol yn mynd rhagddynt er mwyn paratoi trefniadau wrth gefn pe bai'r safle'n cael ei adael. Mae'r trafodaethau hyn wedi dwyn ynghyd Lywodraeth Cymru, y Cyngor, Cyfoeth Naturiol Cymru a'r Awdurdod Glo.

- *Mae gweithredwr Ffos-y-Frân wedi apelio yn erbyn yr hysbysiad gorfodi i atal y gwaith o gloddio am lo. A allwch chi roi rhagor o wybodaeth i mi am y broses apêl a'r ffactorau a gaiff eu hystyried wrth wneud unrhyw benderfyniad?*

Nodir y sail dros apelio a gyflwynwyd gan y cwmni isod, fodd bynnag, ni allaf wneud sylw pellach rhag niweidio'r achos:

- Y dylid rhoi caniatâd cynllunio ar gyfer yr hyn a honnir yn yr hysbysiad;
  - Nad yw'r achos o dorri rheolaeth a honnir yn yr hysbysiad gorfodi wedi digwydd fel mater o ffaith;
  - Na fu unrhyw achos o dorri rheolaeth gynllunio (er enghraifft, oherwydd bod caniatâd eisoes wedi'i roi neu ei fod yn "ddatblygiad a ganiateir");
  - Ni chyflwynwyd yr hysbysiad yn briodol i bawb oedd â buddiant yn y tir;
  - Mae'r camau sy'n ofynnol i gydymffurfio â gofynion yr hysbysiad yn ormodol, a byddai camau llai yn goresgyn y gwrthwynebiadau;
  - Bod yr amser a roddir i gydymffurfio â'r hysbysiad yn rhy fyr.
- *Gallai'r broses apêl gymryd 12 mis neu ragor. Ai'ch dealltwriaeth chi yw y bydd y gwaith cloddio'n parhau yn ystod y cyfnod hwn*

Mae'r cwmni wedi gwneud addewid ohono'i hun i'r cyngor y byddai'n rhoi'r gorau i gloddio am lo erbyn 30 Tachwedd 2023. Mae hyn yn rhoi pwerau cyfreithiol ychwanegol i'r Cyngor sicrhau na chaiff rhagor o lo ei godi ar ôl mis Tachwedd ond yn y cyfamser, maen nhw wedi penderfynu peidio â rhoi hysbysiad stop gan eu bod yn credu bod angen codi peth glo i wneud y lofa'n ddiogel cyn ei chau.

Bydd Gweinidogion Cymru'n edrych yn ofalus ar yr holl ddadleuon fydd wedi'u cyflwyno pan fyddan nhw'n ystyried a ddylid defnyddio'u pwerau gorfodi cynllunio i atal cloddio am lo cyn 30 Tachwedd.

- *Pa opsiynau eraill sydd ar gael i Lywodraeth Cymru i gyflymu'r broses apêl ac atal y gwaith cloddio?*

Unwaith y bydd y Cyngor yn penderfynu a yw cymryd camau gorfodi yn addas ai peidio, ac os byddant yn dewis peidio gwneud hynny, bydd Gweinidogion Cymru yn ystyried a ddylid defnyddio eu pwerau gorfodi ai peidio.

- *Yn ôl y BBC, mae Llywodraeth Cymru wedi dweud na all roi sylwadau ar yr apêl gan y gallai hynny beryglu unrhyw benderfyniad y bydd yn rhaid i weinidogion Cymru ei wneud yn y cyswllt hwn yn y dyfodol. A allwch chi egluro hyn a sut y mae'n cyfyngu ar allu Llywodraeth Cymru i weithredu?*

Mae gan Weinidogion Cymru ddau fater gwahanol i'w hystyried, yr apêl yn erbyn hysbysiad gorfodi'r Cyngor, a chais i ddefnyddio eu pwerau gorfodi.

Mae gan yr apelydd hawl gyfreithiol i wrandawriad apêl teg sy'n ei gwneud yn ofynnol i Weinidogion Cymru glywed yr holl dystiolaeth am sail apêl cyn dod i benderfyniad. Gallai effeithio ar ganlyniad yr apêl neu gamau yr ymddengys eu bod yn gwneud hynny wneud unrhyw benderfyniad diweddarach yn anghyfreithlon. Mae'r sefyllfa hon yn cyfyngu'r hyn y gall Gweinidogion ei ddweud am y materion i helpu osgoi gwneud sylwadau y gellid eu dehongli fel rhai sy'n effeithio ar wrandawriad teg.

- *Mae Cyngor Merthyr Tudful a Llywodraeth Cymru wedi'u cyhuddo o weithredu'n anghyfreithlon am beidio ag ymdrin â'r mater yn gynt a chyhoeddi "hysbysiad atal". Beth yw'ch ymateb chi i'r cyhuddiadau hyn?*

O ystyried y camau cyfreithiol parhaus gan y Rhwydwaith Gweithredu Glo ni allaf wneud sylw pellach ar y mater hwn.

- *Yn ôl adroddiadau'r BBC, mae gweithredwr Ffos-y-Frân wedi datgan ei fod yn cynnal trafodaethau â'r awdurdod lleol i sicrhau y bydd y gwaith cloddio'n dod i ben yn ddiogel? A allwch roi rhagor o fanylion am eich rhan chi yn y trafodaethau hyn a'r mesurau sy'n cael eu hystyried i sicrhau y bydd y gwaith yn dod i ben yn ddiogel?*

Mae'r Cyngor, fel yr awdurdod cynllunio lleol, wedi bod yn trafod â gweithredwr y safle sut y dylid adfer y tir er mwyn osgoi ansefydlogrwydd tir ac amodau hydrolegol niweidiol. Nid yw Llywodraeth Cymru yn ymwneud yn uniongyrchol â'r trafodaethau hynny ond mae wedi bod yn monitro eu cynnydd. Soniais uchod am y trefniadau wrth gefn rhag i'r safle gael ei adael.

- *Mae pwll glo Ffos-y-Frân yn gyflogwr pwysig yn yr ardal, ac mae tua 180 yn gweithio i'r cwmni. Pa gynlluniau sydd gan Lywodraeth Cymru i gynorthwyo'r gweithwyr hyn a'r economi leol pan fydd y pwll glo yn cau?*

Mae cael rheoli diwedd cyfnod glo yn golygu sicrhau bod glofeydd yn cael eu cau'n ddiogel ac yn cael eu hadfer. Mae'n golygu hefyd sicrhau nad yw cau'r lofa yn cael effaith anghymesur ar y gweithwyr a'r cymunedau a'r busnesau y mae'r gwaith cloddio wedi effeithio arny nhw.

Mae Llywodraeth Cymru yn gweithio'n agos gyda phartneriaid allweddol fel Cymru'n Gweithio, y Ganolfan Byd Gwaith, awdurdodau lleol a TUC Cymru i sicrhau bod pobl a effeithir gan ddiswyddiadau yng Nghymru yn cael gwybodaeth, cyngor ac arweiniad ynghylch y cymorth sydd ar gael iddynt.

Mae cael nifer o asiantaethau i gydweithio â'i gilydd yn hen arfer pan geir diswyddiadau mawr. Mae'n fodd i sicrhau y ceir hyd i'r holl rwystrau at waith yn fuan a bod y cymorth priodol yn gallu cael ei roi.

Gall cynghorwyr o Cymru'n Gweithio, Cymunedau am Waith a Mwy a'r Ganolfan Byd Gwaith drefnu cyflwyniadau ar y cyd i'r gweithwyr dan sylw a chynnig cymorth personol penodol i'r rheini sydd ei angen. Hefyd, y Cyngor sy'n gyfrifol am gynnal rhaglen cymorth cyflogadwyedd Cymunedau am Waith a Mwy Llywodraeth Cymru yn eu hardal.

Mae rhaglen ReAct Plus Llywodraeth Cymru ar gael i roi grant hyfforddiant galwedigaethol i helpu'r rheini fydd wedi colli eu swydd i ennill y sgiliau y mae cyflogwyr yn chwilio amdanynt. Gall ReAct Plus helpu hefyd â chostau fel costau teithio i gyrsiau hyfforddi a help gyda chostau gofal plant yn ystod hyfforddiant.

Bydd sicrhau cyfnod pontio teg yn golygu wrth i ni symud at Gymru lanach, gryfach a thecach, ein bod yn deall yr effeithiau newid, y rhai positif a'r rhai negyddol, a sut i wneud yn siŵr eu bod yn cael eu rhannu'n deg yn y gymdeithas. Wrth wneud, rydyn ni wedi ymrwymo i adeiladu dyfodol i Gymru sy'n cynnal economi lesiant.

Yn gywir,

A handwritten signature in blue ink that reads "Julie James". The signature is written in a cursive, flowing style.

Julie James AS/MS
Y Gweinidog Newid Hinsawdd
Minister for Climate Change